

การวิจัยเรื่องนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาภาพพจน์เกี่ยวกับอำนาจทางการเมืองของเด็กนักเรียนไทยโดยศึกษาเฉพาะเด็กนักเรียนส่วนหนึ่งในกรุงเทพมหานคร โดยที่อำนาจทางการเมือง มักผูกพันอยู่กับบทบาทมากกว่าตัวบุคคล ดังนั้นในการวิจัย จึงพิจารณาภาพพจน์ที่เด็กมีต่อบทบาทต่าง ๆ ในฐานะเป็นตัวแทนของอำนาจหน้าที่ทางการเมืองทั้งโดยตรงและโดยอ้อม โดยนำบทบาทที่เชื่อว่ามีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของเด็กมาพิจารณาบทบาทดังกล่าว ได้แก่ พ่อ ครู ทหาร ตำรวจ นายอำเภอ คณะปฎิวัติ รัฐมนตรี นายกรัฐมนตรี ผู้แทนราษฎร ผู้พิพากษาและบุรุษไปรษณีย์ นอกจากนี้ยังศึกษาภาพพจน์ที่เด็กมีต่อบทบาทและการกระทำของรัฐบาล ซึ่งถือเป็นศูนย์รวมแห่งอำนาจหน้าที่ในระบบการเมืองทุกระบบ ซึ่งสามารถนำไปสู่การพิจารณาความมั่นคงและความมีเสถียรภาพของระบบการเมืองได้ส่วนหนึ่ง

ในการศึกษาใช้กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ทุกชั้นปีในกรุงเทพมหานคร จำนวนทั้งสิ้น 878 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลแล้วจึงนำมาวิเคราะห์

การวิเคราะห์แบ่งออกเป็นสองส่วน ส่วนแรกศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับภาพพจน์ที่มีต่อบทบาทและการปฏิบัติหน้าที่ของรัฐบาล ส่วนที่สองศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับภาพพจน์ทางการเมืองที่มีต่อบทบาทอื่น ๆ ในสังคม

ในส่วนแรกเกี่ยวกับภาพพจน์ที่มีต่อบทบาทและการกระทำของรัฐบาลนั้น พบว่า

1. ภาพพจน์ที่เด็กมีต่อบทบาทและการกระทำของรัฐบาลไทย โดยเฉลี่ยแล้วอยู่ในระดับปานกลาง และเป็นไปในทางสนับสนุนมากกว่าคัดค้าน

2. ระดับการศึกษามีอิทธิพลต่อสภาพพจน์ที่เด็กมีต่อบทบาทและการกระทำของรัฐบาลไทย ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 โดยพบว่ายิ่งเด็กนักเรียนมีระดับการศึกษาสูงขึ้นหรืออายุมากขึ้น จะยังมีภาพพจน์ในทางที่เป็นลบต่อรัฐบาลมากขึ้น หรือการสนับสนุนต่อรัฐบาลลดลง

3. เพศมีอิทธิพลต่อสภาพพจน์ที่เด็กมีต่อบทบาทและการกระทำของรัฐบาล ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 โดยพบว่า เพศชายมีภาพพจน์ในทางที่เป็นบวก หรือสนับสนุนต่อรัฐบาลมากกว่าเพศหญิง

4. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีอิทธิพลต่อสภาพพจน์ที่เด็กมีต่อบทบาทและการกระทำของรัฐบาล ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 โดยพบว่าเด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ มีภาพพจน์ในทางที่เป็นบวก หรือสนับสนุนต่อรัฐบาลมากกว่าเด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลาง และเด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลาง มีภาพพจน์ในทางที่เป็นบวกหรือสนับสนุนต่อรัฐบาลมากกว่าเด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง

5. ฐานะทางเศรษฐกิจ มีอิทธิพลต่อสภาพพจน์ที่เด็กมีต่อบทบาทและการกระทำของรัฐบาลที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 โดยพบว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะต่ำหรือยากจนมีภาพพจน์ในทางที่เป็นบวก หรือสนับสนุนต่อรัฐบาลมากกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะปานกลาง และเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะปานกลาง มีภาพพจน์ในทางบวกหรือสนับสนุนรัฐบาลมากกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะสูง

ในส่วนที่สองที่เป็นการวิจัยภาพพจน์ที่เด็กมีต่อบทบาทต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ทางการเมือง ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ซึ่งได้แก่ พ่อ ครู ตำรวจ ทหาร นายอำเภอ คณะปฏิวัติ ผู้แทนราษฎร รัฐมนตรี นายกรัฐมนตรี ผู้พิพากษา และ บุรุษไปรษณีย์ จากการวิจัยพบว่า บทบาทที่เป็นจุดเด่นและมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของเด็ก ที่อยู่ในเกณฑ์สูงได้แก่ พ่อ ครู ทหาร ตำรวจ และนายกรัฐมนตรีตามลำดับ แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อเด็กมีอายุมากขึ้นหรือระดับการศึกษาสูงขึ้นพบว่าภาพพจน์ที่มีต่อ ทหาร และตำรวจ เป็นไปในทางลบมากขึ้น โดยเฉพาะภาพพจน์ที่เด็กมีต่อตำรวจนั้น

เลวลงในเกือบทุกด้าน ขณะที่พบว่าภาพพจน์ที่มีต่อบทบาทของผู้พิพากษาเป็นไปในทางบวกมากขึ้น ส่วนภาพพจน์ที่มีต่อพ่อและครูนั้นไม่มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญใด ๆ ส่วนใหญ่เด็กคงมีภาพพจน์ต่อบทบาทของพ่อและครู อยู่ในเกณฑ์สูงมากในเกือบทุกด้าน บทบาทอื่น ๆ ที่มีลักษณะเด่นในระบบการเมืองไทย เช่น คณะปฏิวัติ ผู้แทนราษฎร รัฐมนตรีพบว่า ภาพพจน์ต่อบทบาทเหล่านี้เป็นไปในทางลบเกือบทุกด้าน โดยเฉพาะผู้แทนราษฎรและรัฐมนตรี ส่วนคณะปฏิวัตินั้นมีจุดเกินที่ความมีอำนาจและความเป็นผู้นำ ซึ่งเด็กเรียนรู้ได้และยิ่งเพิ่มความเชื่อมั่นในอำนาจและความเหมาะสมในการเป็นผู้นำของคณะปฏิวัติมากขึ้น เมื่อเด็กมีอายุมากขึ้นหรือระดับการศึกษาสูงขึ้น

อภิปรายผลการวิจัยและขอเสนอแนะ

ดังที่ได้เสนอมาแล้วว่าภาพพจน์ที่เด็กมีต่อบทบาทและการกระทำของรัฐบาลในเชิงสนับสนุนระดับปานกลาง และมีคะแนนทางบวก แต่มีค่าน้อยมาก และยิ่งเมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของคะแนนสนับสนุนกับระดับชั้นเรียนที่สูงขึ้น หรืออายุมากขึ้น พบแนวโน้มที่น่าวิตก คือ พบว่ายิ่งเด็กมีอายุมากขึ้น หรือระดับชั้นเรียนสูงขึ้น เด็กจะมีภาพพจน์ในเชิงสนับสนุนต่อรัฐบาลลดลง และเป็นการคึกคักในที่สุด คือเด็กยิ่งโตขึ้นจะยังไม่เห็นด้วยกับบทบาทและการกระทำของรัฐบาลมากขึ้น สิ่งดังกล่าวเป็นสิ่งที่อาจเป็นอันตรายต่อความมีเสถียรภาพและความมั่นคงของรัฐบาลได้ในอนาคต เพราะเมื่อเด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่ และมีความเกี่ยวข้องกับระบบการเมืองมากขึ้น ลักษณะที่เรียนรู้ อาจก่อให้เกิดพฤติกรรมบางประการที่เป็นปฏิปักษ์กับรัฐบาลได้

แต่อย่างไรก็ตาม การที่ผลวิจัยแสดงว่า ภาพพจน์ของเด็กที่มีต่อรัฐบาลมีแนวโน้มที่คึกคักและอาจมีผลลบอันทำลายต่อความมั่นคงและเสถียรภาพของรัฐบาลได้ในอนาคตนั้น รัฐบาลในที่นี้หมายถึงรัฐบาลในสภาพของการเมืองไทยที่เคยกล่าวมาแล้วว่ามีความสับสนวุ่นวาย และมีลักษณะที่ขัดต่อหลักการประชาธิปไตย ดังนั้นการที่เด็กแสดงออกในทางที่คึกคักต่อรัฐบาลในสภาพที่เป็นอยู่ อาจเป็นเป้าหมายอันดีของการพัฒนาการปกครองไปสู่รูปแบบการปกครองในระบบประชาธิปไตยที่มั่นคงและมีเสถียรภาพได้

ผลจากการศึกษาพบว่าเพศชายมีภาพพจน์ในเชิงสนับสนุนต่อบทบาทและการกระทำของรัฐบาลมากกว่าเพศหญิง อาจเป็นเพราะว่า เพศชายเป็นเพศที่นิยมการใช้อำนาจ ชอบความโลดโผน ของการเปลี่ยนแปลง และสนใจในการเมืองมากกว่าเพศหญิง ตลอดจนสภาพของรัฐบาลไทยมีแนวสอดคล้องกัน ความคิดเหล่านั้นผลจึงออกมาดังกล่าวนอกจากนั้นยังพบว่าเด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ มีภาพพจน์ในเชิงสนับสนุนต่อรัฐบาลมากกว่าเด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลางและสูง อาจเป็นไปได้ว่า เด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงสามารถเรียนรู้ในค่านิยมเมืองได้ดีกว่า เข้าใจว่าระบบการเมืองไทยเป็นอย่างไร มีความเข้าใจในแนวทางการปกครองในระบอบประชาธิปไตยดีกว่าเด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลางและต่ำตามลำดับ หรืออาจเป็นไปได้ว่า เด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง เป็นผู้นิยมความมีเหตุผล ความถูกต้อง ยุติธรรม มากกว่าการใช้อำนาจหรือกำลัง และยังกล้าในการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นเหล่านั้น มากกว่าเด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลางและต่ำ ดังจะเห็นได้จากกลุ่มบุคคลที่คัดค้านหรือเป็นผู้นำในการต่อต้านการดำเนินนโยบายที่ผิดพลาด หรือความไม่ชอบธรรมของรัฐบาล มักเป็นกลุ่มที่มีระดับสติปัญญาสูงทั้งสิ้น เช่น กลุ่มนิสิตนักศึกษา กลุ่มข้าราชการ เป็นต้น

ในการวิจัยได้นำเอาฐานะทางเศรษฐกิจทางครอบครัวของเด็กมาศึกษาอีกส่วนหนึ่ง โดยมีความคิดเห็นว่า เด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะสูงน่าจะมีความพจน์ในเชิงสนับสนุนต่อรัฐบาลสูงกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะปานกลางและต่ำตามลำดับ ด้วยเชื่อว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะสูง ย่อมพอใจในสภาพที่เป็นอยู่ของตน การแสดงภาพพจน์ต่อบทบาทและการกระทำของรัฐบาลน่าจะเป็นไปในทางบวกมากกว่า เด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะปานกลางและต่ำ เนื่องจากเด็กสองพวกหลังย่อมต้องการความเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งที่คิดว่าดีกว่าที่ตนได้รับอยู่ แต่ผลการวิจัยกลับเป็นตรงข้ามคือพบว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะต่ำกลับมีความพจน์สนับสนุนต่อรัฐบาลมากกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะปานกลางและสูง ทั้งนี้อาจเป็นไปได้ เช่นที่ Greenstein พบว่า

1

Fred Greenstein, Children and Politics (New Haven : Yale

เด็กนักเรียนที่มีสภาพครอบครัวที่ยากจน จะไม่ค่อยกล้าแสดงความคิดเห็นหรือวิพากษ์วิจารณ์การเมือง โดยมีความเชื่อว่าเขาไม่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจทางการเมือง ไม่ยอมรับบทบาทของความเป็นผู้นำ ไม่ค่อยมีส่วนในกิจกรรมทางการเมือง และเห็นว่าการเมืองไม่มีประโยชน์ ดังนั้นเด็กที่มีฐานะครอบครัวต่ำ อาจเป็นผู้ที่นิ่งเฉยและพอใจในสภาพที่เป็นอยู่ จึงไม่กล้าแสดงความคิดเห็นที่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐบาลได้

ในส่วนที่สองนั้นเป็นการวิจัยเกี่ยวกับภาพพจน์ที่มีต่อบทบาทต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับอำนาจทางการเมืองในระบบการเมืองไทย ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม จากการวิจัยจะเห็นว่า พ่อและครู ซึ่งเป็นตัวแทนของครอบครัวและโรงเรียนมีอิทธิพลสูงสำหรับเด็กไทย และค่อนข้างคงที่ แม้เด็กจะมีอายุมากขึ้นหรือระดับการศึกษาสูงขึ้นก็ตาม โดยพบว่าภาพพจน์ที่เด็กมีต่อบทบาททั้งสองเป็นไปในทางบวกตลอดเวลา ผลจากการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยของนักรัฐศาสตร์หลายท่าน เช่น Pye¹ ได้ศึกษาและสรุปว่า ครอบครัวและโรงเรียน เป็นตัวการขั้นพื้นฐานที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ทางการเมืองของเด็ก Niemi² ได้ชี้ให้เห็นว่า ครอบครัวเป็นตัวการสำคัญที่ทำให้เด็กเกิดทัศนคติในทางการเมือง โดยเฉพาะพ่อจะมีอิทธิพลต่อความคิดของเด็กมากกว่าแม่ จากการศึกษานี้ของ Hess และ Torney³

¹ Lucian W. Pye, Politics, Personality, Nation Building : Burma's Search for Identity (New Haven : Yale University Press, 1965), pp.45 - 46.

² Richard G. Niemi, "Political Socialization," in Sociolization to Politics, ed. Jack Dennis. (New York : Wiley, 1973), p. 130.

³ Robert D. Hess and Judith V. Torney, The Development of Political Attitudes in Children (Garden City ; N.Y : Doubleday Anchor Books, 1968). p.10.

พบว่า โรงเรียนและบทเรียนมีผลสำคัญต่อทัศนคติทางการเมืองของเด็กเป็นอย่างมาก หรือจากผลวิจัยของ Renshon¹ ที่ได้ศึกษานักศึกษาในระดับวิทยาลัย จำนวน 300 คน และพ่อแม่ของนักศึกษาเหล่านั้น พบว่าครอบครัวมีอิทธิพลต่อพื้นฐานความเชื่อของ นักศึกษาเหล่านั้นมาก เหล่านี้เป็นต้น ขณะที่เด็กเรียนรู้จากครอบครัว และโรงเรียน เด็กก็จะเริ่มสัมผัสกับตัวการที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้รู้อย่างอื่น ๆ มากขึ้นตามลำดับ เช่น จากสื่อมวลชน ใต้แก๊ โทรทัศน์ วิทยุ รูปภาพ หรือการเรียนรู้จากกลุ่มเพื่อน เหล่านี้ เป็นต้น เด็กจะสามารถเรียนรู้ ความสำคัญของบทบาทอื่น ๆ มากขึ้นตามลำดับ เช่น ทหาร นายกรัฐมนตรี ตำรวจ ฯลฯ และสามารถแสดงภาพพจน์ออกมาได้ ทหารเป็นบทบาทที่ดีไปที่เด็กเรียนรู้ได้ง่ายรองจากพ่อและครู โดยเด็กเรียนรู้บทบาท ของทหารได้ง่าย ในด้านการเป็นผู้ทำงานหนักและความอดทน มากกว่าในด้านการมี อำนาจหรือในด้านการอื่น ๆ ภัยเหตุดังกล่าวอาจเป็นได้ที่ทำให้เพศชายลดความชอบ ต่อบทบาทนี้เอง ขณะที่เพศหญิงยิ่งเพิ่มขึ้น เมื่อเด็กมีอายุมากขึ้นหรือระดับการศึกษา สูงขึ้น ทั้งนี้เพราะทหารมีจุดเด่นในด้านการเป็นลบบ คือการทำงานหนัก หรือการที่ ต้องอดทนไม่ย่อท้อต่อความลำบาก เป็นสิ่งที่ทุกคนไม่อยากเผชิญอยู่แล้ว ทำให้เพศ ชายซึ่งต้องผ่านการเป็นทหาร ลดความชอบต่อบทบาทนี้ลง ส่วนเพศหญิงอาจมองทหาร ในแง่ความศรัทธา เคารพ นับถือ หรือแม้แต่คำนิยมในเครื่องแบบ ซึ่งอาจเป็นได้ ผลจากการวิจัย ยับพบด้วยว่าเด็กชายจะลดความเชื่อถือในความเป็นคนดีของทหารลง ในขณะที่อายุมากขึ้นพร้อม ๆ กับลดความชอบลง ขณะที่เพศหญิงจะยิ่งเชื่อถือในความเป็นคนดีและเพิ่มความชอบมากขึ้นพร้อม ๆ กัน ดังนั้นอาจเป็นไปได้ที่เด็กชาย ซึ่งใน ระยะต้นได้แสดงความผูกพันต่อบทบาทนี้อย่างมากกว่าเด็กหญิง ได้พยายามเรียนรู้ต่อ

1

S.A. Renshon, "The Role of Personality Development in the Political Socialization Process," in New Directions in Political Socialization Schwartz and S. Schwarty (eds), (New York : Free Press, 1975) p.17.

บทบาทมากขึ้น และพบจุดบกพร่องต่าง ๆ จนสามารถสรุปได้ว่า ทหารก็มีใช้เป็นคนดีเสมอไป เมื่อเทียบกับบทบาทอื่น คณะจึงตกลงดังกล่าว

ตำรวจเป็นบทบาทหนึ่งที่สำคัญ และมีความใกล้ชิดกับประชาชนมาก และเด็กสามารถเรียนรู้ได้เร็ว แต่เมื่อมีอายุมากขึ้น ภาพพจน์ที่มีต่อตำรวจกลับเลวลงเกือบทุกด้าน เชื่อว่าเป็นผลมาจากการเรียนรู้ บทบาทและการกระทำของตำรวจ ซึ่งในระยะหลังมีแนวโน้มไปในทางที่ไม่ดีทั้งสิ้น จึงทำให้ภาพพจน์ของเด็กที่มีต่อตำรวจเลวลงตามลำดับ

การที่เด็กมีภาพพจน์ต่อทหารและตำรวจเลวลงนั้น เป็นเรื่องสะท้อนถึงสภาพของบทบาททั้งสองว่ากำลังเป็นที่เสื่อมศรัทธาในเด็ก และอาจมีผลต่อความมีเสถียรภาพของระบบการเมืองได้ เนื่องจากบทบาททั้งสองเป็นบทบาทที่สำคัญของระบบการเมือง โดยเฉพาะในภาวะการณ์ปัจจุบัน ทหารนั้นเป็นบทบาทที่ทำหน้าที่ในการปกป้องประเทศ การขาดแรงสนับสนุนจากชนในชาติ อาจนำมาซึ่งความอ่อนแอ ไร้สมรรถภาพของฝ่ายทหาร และมีผลกระทบต่อระบบการเมืองได้ สำหรับตำรวจนั้น เป็นบทบาทที่มีความเกี่ยวพันเชื่อมโยงระหว่างรัฐบาลกับประชาชนสูง เป็นบทบาทที่นำเอานโยบาย หรือสิ่งที่นำออก (out put) จากระบบ ให้มีผลกระทบต่อประชาชนได้อย่างมาก โดยเฉพาะ กฎหมาย ตำรวจยังเป็นผู้ที่รักษาความเรียบร้อยและความสงบสุขของประชาชน ดังนั้นถ้าประชาชนในประเทศ มีภาพพจน์ในทางที่ไม่ดีต่อตำรวจ อาจทำให้ขาดความร่วมมือ ไม่เคารพต่อกฎหมาย ความเครียดจึงอาจเกิดแก่ระบบได้ บทบาทอื่น ๆ ที่น่าสนใจได้แก่ นายกรัฐมนตรี คณะปฏิวัติ และผู้แทนราษฎร บทบาททั้งสามนี้ว่ามีลักษณะเด่นในระบบการเมืองไทย ซึ่งเชื่อว่าเด็กสามารถเรียนรู้ได้ จากการวิจัยพบว่านายกรัฐมนตรี และคณะปฏิวัติ เป็นบทบาทที่เด็กให้ความเชื่อมั่นในอำนาจ และความเป็นผู้นำและยิ่งเพิ่มมากขึ้น เมื่อเด็กมีอายุมากขึ้นหรือระดับการศึกษาสูงขึ้น ส่วนผู้แทนราษฎรพบว่าไม่มีจุดเด่นที่สำคัญอะไรมากนัก จากผลดังกล่าว อาจก่อให้เกิดอุปสรรค การพัฒนาการปกครองในรูปแบบประชาธิปไตยที่เป็นเป้าหมายของชาติ เนื่องจากการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ทำให้เด็กมีภาพพจน์ว่า "นายกรัฐมนตรี" ต้องเป็นตำแหน่งที่ผูกพันกับอำนาจ และความคิดที่ว่า "คณะปฏิวัติ" เป็นผู้มีอำนาจสูง และเหมาะสมในการเป็นผู้นำ

ที่ดี เหล่านี้เป็นช่องทางของการนำไปสู่การปกครองในรูปของเผด็จการได้ และยังเมื่อพิจารณา "ผู้แทนราษฎร" ซึ่งเป็นตัวแทนของการเลือกตั้งตามแนวทางระบอบประชาธิปไตยกลับไม่เป็นที่เลื่อมใสศรัทธา และมีผลทำให้ภาพพจน์ที่เด็กมีต่อบทบาทนี้เป็นไปในทางลบเกือบทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วงษ์ เลิศไพศาล¹ ที่พบว่า นิสิตขาดความเชื่อมั่นศรัทธาในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้แทนราษฎร เหล่านี้นับเป็นอันตรายต่อการพัฒนาไปสู่การปกครองในระบอบประชาธิปไตย

การวิจัยในที่นี้ เป็นการวิจัยต่อเด็ก เพียงกลุ่มหนึ่งในช่วงอายุหนึ่งเท่านั้น ซึ่งแน่นอนเมื่อเด็กเติบโตขึ้น อิทธิพลของการเรียนรู้ก็สามารถทำให้ ความรู้ความเข้าใจ ทัศนคติ หรือค่านิยมหรือภาพพจน์ต่อบางสิ่งบางอย่างเปลี่ยนแปลงไปได้ การแก้ไขในสิ่งที่ไม่ดีจึงเป็นสิ่งที่จะต้องรีบเร่งกระทำ เนื่องจากเด็กในวัยที่นำมาศึกษาเป็นวัยที่สามารถเรียนรู้ และซึมซาบในเรื่องราวต่าง ๆ ได้ดี มากกว่าวัยอื่น ทว่าการต่าง ๆ จะต้องมีบทบาทแก้ไขในสิ่งที่ไม่ดีไม่งาม โดยเฉพาะในการวิจัย ชั้นนี้ ได้แก่ ภาพพจน์ที่มีต่อรัฐบาล และเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล จะต้องถูกปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น ทว่าการที่สำคัญที่มีอิทธิพลต่อการอบรมกล่อมเกลา เด็กในวัยนี้ได้แก่ ครอบครัว โรงเรียนและสื่อมวลชนต่าง ๆ จากการวิจัยของคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์² ในเรื่อง "ลักษณะบางประการของสถาบันสังคมไทยที่เป็นอุปสรรคต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย" พบว่า ในสถาบันครอบครัว บิดามีอิทธิพลมากในเรื่องการแก้ปัญหา หรือการตัดสินใจปัญหาต่าง ๆ สถาบันการศึกษามีบทบาทต่อการศึกษาให้ความรู้

¹ วงษ์ เลิศไพศาล, "วัฒนธรรมการเมือง: ศึกษาเฉพาะส่วนที่เกี่ยวกับความคิดเห็นของนิสิตไปสู่ศตวรรษที่สามสิบ" จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่มีต่อฐานะและบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทน" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517).

² คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, "ลักษณะบางประการของสถาบันสังคมไทย ที่เป็นอุปสรรคต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย, รายงานการวิจัย (กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานครพิมพ์, 2515).

ความเข้าใจเรื่องประชาธิปไตย ร่องลงมาจากสื่อมวลชน นอกจากนั้น วิจัยเป็นจำนวนมาก¹ ยืนยันว่าครอบครัวนับเป็นสถาบันแรกที่สำคัญที่สุด ที่จะนำให้เด็กมีพฤติกรรมทางการเมืองไปในลักษณะใดในอนาคต

การอบรมสั่งสอนโดยตัวการต่าง ๆ ต้องมีจุดมุ่งหมายที่สอดคล้องกัน ในลักษณะที่เอื้ออำนวยต่อรูปแบบการปกครอง ตามระบอบประชาธิปไตยที่เป็นจุดมุ่งหมาย โดยนำเอาแนวทางของประชาธิปไตยเป็นศูนย์กลางในการที่จะอบรมสั่งสอนให้เขาหาจุดนั้น และพยายามขจัดข้อบกพร่องทั้งปวง ผลจากการวิจัยที่พบว่าภาพพจน์ที่เด็กมีต่อรัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลเป็นไปในทางที่เลวลงหรือเสื่อมศรัทธาลง เป็นสิ่งที่พึงตระหนักและหาทางแก้ไข แต่การแก้ไขมิได้หมายถึงการอบรมสั่งสอนให้เด็กเรียนรู้อุบายในลักษณะที่ส่งเสริมต่อรัฐบาลหรือบทบาทต่าง ๆ เพื่อเด็กจะได้มีภาพพจน์ในทางที่ดียิ่งขึ้น เพราะนั่นย่อมเป็นทางที่จะยิ่งเลวร้ายยิ่งขึ้น ถ้ารัฐบาลหรือบทบาทเหล่านั้น มุ่งอบรมสั่งสอนให้เด็กส่งเสริมบทบาทของตนเพื่อผลประโยชน์ของตน การอบรมสั่งสอนจำเป็นต้องร่วมมือกันทุกฝ่าย โดยมีจุดมุ่งหมายอันเดียวกัน คือประชาธิปไตย เริ่มตั้งแต่ครอบครัว ประกอบด้วย พ่อ แม่ ญาติพี่น้อง โรงเรียนประกอบด้วย ครู หลักสูตรการเรียนการสอน สื่อมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ฯลฯ ทุก ๆ ฝ่ายจะต้องพยายามสอนเด็กให้มีความรับผิดชอบ ความรู้ความเข้าใจและพฤติกรรมที่เป็น การส่งเสริมต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เช่น สอนให้รู้จักสิทธิหน้าที่ของตน การเคารพในเหตุผลและกติกา การรู้จักควบคุมตนเอง ความมีระเบียบ การทำงานร่วมกัน หรือการสอนให้รู้จักลักษณะของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

1 :

เช่น Hyman, Political Socialization, p.69, Langton Kenneth and David Sears, "The Relative Influence of the Family : The Peers Group and the School in the Development of Political Efficacy," Western Political Science Quarterly, 22 (1967) : 819.

ผลคือผลเสีย หน้าที่และอำนาจของบทบาทที่เกี่ยวข้องกับการปกครองในระบบนี้ เช่น ผู้แทนราษฎร นายกรัฐมนตรี ประชาชน เป็นต้น นอกจากนั้นผู้ใหญ่หรือผู้มีอำนาจ หน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการเมืองในปัจจุบัน จะต้องกระทำตนเป็นแบบฉบับที่ดีให้เด็กเรียนรู้ในลักษณะที่สอดคล้องกับการเรียนรู้เบื้องต้นด้วย เช่น ทหารจะต้องไม่เข้ายุ่งเกี่ยวกับการเมือง ผู้แทนราษฎรต้องทำหน้าที่ของตนให้ดีที่สุดเมื่อมีโอกาส หรือตำรวจจะต้องไม่สร้างภาพพจน์ที่เลวให้เด็กได้เรียนรู้ ข้าราชการทุกฝ่ายต้องปฏิบัติงานตามหน้าที่ และอำนาจของตนไม่ก้าวก่ายสิทธิหน้าที่ของผู้อื่น ต้องซื่อสัตย์สุจริต เหล่านี้เป็นคนสิ่งต่าง ๆ กันกล่าว ถ้าสามารถกระทำได้แล้ว จะสร้างเสริมต่อทัศนคติ ค่านิยม ความรู้ความเข้าใจ หรือพฤติกรรมของเด็กที่สอดคล้องกับการปกครองในระบบประชาธิปไตย และจะมีผลอย่างมากเมื่อเด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต และแน่นอนย่อมมีผลก่อให้เกิดความมีเสถียรภาพและความมั่นคงของระบบการเมืองของชาติด้วย.